

KOVÁCS KRISZTIÁN:

HATÁRMEZSGYÉN

A REFORMÁTUS EGYHÁZ A TÖRTÉNELMI ÖRÖKSÉG ÉS A MEGÚJULÁS ESÉLYEI KÖZÖTT
AZ 1989–90-ES RENDSZERVÁLTÁST KÖVETŐEN

TÉZISEK

1. Az 1989-es rendszerváltást olyan társadalmi és történelmi eseménynek kell tekinteni, amely nem csupán az egyházak társadalmi-közéleti pozícióját tekintve eredményezett változást, hanem a teológia gondolkodás, valamint társadalom- és politikaértelmezés számára is jelentős impulzusokkal szolgált.

Ez konkrétan a következőket jelenti a teológiai gondolkodás számára:

- - a múlt kritikai értelmezését és interpretálását
- - az egyház megváltozott társadalmi keretének reflexióit
- - a poszt szocialista társadalmi struktúra, politikai gondolkodás és közélet értékelését

Mindezek a kritikai olvasatok nem egy speciálisan posztmodern politikai teológia következményei, hanem a keresztyén történelem- és időszemlélet bibliai értelmezésének kontextuális alkalmazásai.

2. A társadalmi és politikai változásoknak eleve létezik teológiai interpretációja, amelyek közül a legkarakterisztikusabb példák a változás és a szabadság teológiai olvasata. Az 1989-es események kapcsán jóval kevésbé szólalt meg az a teológiai szabadságértelmezés, amely viszont 1956 kapcsán egyértelmű volt. A rendszerváltás-tudat kialakulásához viszont fontos lenne az 1989 utáni szabadság teológiai értelmezése is. Ugyanakkor ez a teológiai megvilágítás bizonyos határok közé szorítja a politikai eseményeket, s a politikai szabadságot az eszkatológia felől relativizálja.

3. Az 1989-es rendszerváltást követő 25 esztendő az eligazodás és tájékozódás korának lehet tekinteni – társadalmi és közegyházi szempontból egyaránt. A szocialista politikai ideológia által kiváltott identitáskrizis azonban jóval tartósabbnak bizonyult, s ez nagymértékben hátráltatta a polgári, demokratikus identitás kialakulását. A megerősödő nemzeti identitás újrafelfedezése viszont annak a veszélyét hozta magával, hogy a keresztyén és a nemzeti identitás egy morális értelmezési szintre kerül. Az egyház és a teológia felelőssége, hogy mind az erkölcsi értékítélet, mind pedig az identitás kialakításában a nemzeti érzelmeket és a keresztyén egzisztenciát a maga helyén láttassa.

4. A rendszerváltást követően az egyháznak nem csupán a társadalomban betöltött szerepét kellett újraértelmeznie, hanem saját belső struktúrájának az átalakulásával is szembe kellett néznie. Egy olyan népegyházi örökség ennek az átalakuló folyamatnak az origója, amely mind az 1948 előtti klasszikus népegyházi korból, mind az 1948 és 1989 közötti erodált struktúrából hozott magával átgondolandó tényezőket.

A népegyházi való gondolkodásnál a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- a népegyházi struktúrát, mentalitást nem lehet kizárólag a negatív kritika tárgyává tenni
- egy vizionált átalakuló (megújuló) egyházi struktúra modellje is hordoz magában a népegyházat karakterizáló elemeket
- a klasszikus népegyházi intézményi struktúrákkal, és a közéleti szerepvállalással nem lehet az ekkleziológiai deficitet kompenzálni
- szükséges a szociológiai és teológiai kategóriák szétválasztása és disztinkciója, majd egymásra vonatkoztatása.